

Bioethica

Vol 11, No 1 (2025)

Bioethica

Βιοηθική: ένας αναστοχασμός

Τάκης Βιδάλης

doi: [10.12681/bioeth.40925](https://doi.org/10.12681/bioeth.40925)

Copyright © 2025, Takis Vidalis

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Βιδάλης Τ. (2025). Βιοηθική: ένας αναστοχασμός. *Bioethica*, 11(1), 2-3. <https://doi.org/10.12681/bioeth.40925>

Βιοηθική: ένας αναστοχασμός

Τάκης Βιδάλης^{1,2}

¹ Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνοηθικής, Αθήνα, Ελλάδα.

² Εμπειρογνώμονας Ηθικής και Δεοντολογίας, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

t.vidalis@bioethics.gr

Λέξεις κλειδιά: Βιοηθική, αξία της ανθρώπινης ζωής, ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Bioethics: a reflection

Takis Vidalis^{1,2}

¹ Hellenic National Commission for Bioethics and Technoethics, Athens, Greece.

² Ethics Expert, European Commission.

Keywords: Bioethics, value of human life, human dignity.

Υπάρχουν στιγμές που πρέπει να αναστοχάζεται κανείς τους λόγους για τους οποίους η βιοηθική έχει νόημα. Σε εποχές που η τεχνολογία έχει επιτρέψει μια ευρύτατη διαχείριση της ζωής ως φυσικού φαινομένου, είναι ανάγκη κάποτε να κάνουμε «πίσω» για να σκεφτούμε αν αυτή η διαχείριση πρέπει να έχει κάποια όρια. Πολύ περισσότερο, αυτό πρέπει να γίνεται όταν μιλάμε για τη διαχείριση της ανθρώπινης ζωής.

Γιατί, η ανθρώπινη ζωή αναγνωρίζεται ως η σημαντικότερη αξία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το βλέπουμε, πρώτα, στα προγραμματικά κείμενα του διεθνούς δικαίου, του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και στα εθνικά συντάγματα, όταν μιλούν για την «αξία του ανθρώπου», την «ανθρώπινη αξιοπρέπεια», την «προτεραιότητα του ανθρώπινου όντος», το «δικαίωμα στη ζωή», με απόλυτο τρόπο, χωρίς επιφυλάξεις. Το διαπιστώνουμε όμως και σαν κοινή παραδοχή των πιο διαφορετικών συστημάτων της σύγχρονης ηθικής, με εξαίρεση ορισμένες ριζοσπαστικές απόψεις «βαθιάς οικολογίας», που αναγνωρίζουν ίση αξία σε άλλα φυσικά όντα, έμβια ή μη.

Η έκταση της αναγνώρισης αυτής της αξίας δημιουργεί σήμερα ερωτηματικά, καθώς η τεχνολογία ανιχνεύει, αποκαλύπτει, αλλά και διαμορφώνει δομικά στοιχεία της ανθρώπινης ζωής, φτάνοντας να θέτει υπό έλεγχο βιολογικές διαδικασίες, όπως π.χ. η αναπαραγωγή ή ακόμη και ο θάνατος. Κρίσιμα ερωτήματα διαρκώς ανακύπτουν: Είναι σε κάθε περίπτωση ηθικά αποδεκτή η επιλογή εμβρύου για λόγους «αρνητικής ευγονικής»; Είναι πάντοτε απαράδεκτη η επιλογή εμβρύου με βάση επιθυμητά σε εμάς χαρακτηριστικά; Είναι επιτρεπτό να δημιουργούμε όσα εξωσωματικά έμβρυα θέλουμε, για να έχουμε επιτυχία στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή; Είναι αποδεκτή ηθικά η πρακτική της «μείωσης» κυοφορούμενων εμβρύων; Μπορεί η υποβοήθηση σε αυτοκτονία, ή διακοπή της τεχνητής υποστήριξης της ζωής, ή η ευθανασία να θεωρηθεί «ωφέλεια» για τον ασθενή, ώστε ο θεράπων να μην παραβιάζει την υποκρατική αρχή «ωφελείν ή μη βλάπτειν»; Και ακόμη: Είναι ηθικά θεμιτή η τροποποίηση γονιδίων σε έμβρυα ή πρόσωπα, με σκοπό επιθυμητά φαινοτυπικά χαρακτηριστικά, που δεν

σχετίζονται με την εκδήλωση ασθενειών; Είναι δικαιολογημένη η δημιουργία ανθρώπινων εμβρυικών μορφών, με περιορισμένο αναπτυξιακό δυναμικό, ώστε να διευκολύνεται η έρευνα; Ή, μπορούμε να αποδεχθούμε τη δημιουργία υβριδίων με μίξη ανθρώπινου και ζωικού γενετικού υλικού μήπως καταφέρουμε να εξασφαλίσουμε έτσι μια εναλλακτική πηγή ιστών και οργάνων για μεταμοσχεύσεις;

Σε κάποια από τα παραπάνω ερωτήματα έχουν δοθεί απαντήσεις από τη νομοθεσία, ωστόσο αυτό δεν λέει πολλά. Η σταθερότητα των νόμων δοκιμάζεται ανέκαθεν σε τέτοια θέματα, όσο η εξέλιξη της τεχνολογίας -που κατά κανόνα υποστηρίζεται από ισχυρά συμφέροντα της ιδιωτικής οικονομίας- πιέζει για την επαναξιολόγηση των σχετικών ρυθμίσεων. Αυτή η διαρκής επαναξιολόγηση ισοδυναμεί όμως με μια κατάσταση διαπραγμάτευσης αξιών: πόσο λοιπόν είμαστε διατεθειμένοι να διαπραγματευόμαστε την αξία της ανθρώπινης ζωής; Είναι ασφαλώς θεμιτό να αναλύουμε τη ζωή σε ένα σύνολο βιοχημικών δομών και αντιδράσεων, υπό τον όρο όμως ότι δεν τη βλέπουμε σαν «αναλώσιμο» αντικείμενο, σαν απλό μέσο για να αναπτύξουμε τεχνολογία ή να προσελκύσουμε επενδύσεις. Γιατί, αν περάσουμε αυτή την «κόκκινη γραμμή», όλοι μπορεί να γίνουμε αναλώσιμοι για οποιουδήποτε σκοπούς.

Ένα υπόρρητο μήνυμα από τα Τέμπη είναι ακριβώς αυτό: ότι η αξία κάθε ανθρώπου είναι αδιαπραγμάτευτη. Αυτό σημαίνει, σε ό,τι μας αφορά στη βιοηθική, ότι η ανθρώπινη ζωή δεν σταθμίζεται με οποιαδήποτε άλλη αξία, είτε ατομική είτε συλλογική, ακόμη και αν αυτή είναι η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας ή η ευημερία του συνόλου. Ότι, γι' αυτό -όπως μας διδάσκει το βουβό αλλά πάνδημο μήνυμα- όλες μας οι δυνάμεις πρέπει να επιστρατεύονται για να προλάβουμε την βλάβη ή την καταστροφή της ανθρώπινης ζωής. Και ότι -αν δεν την προλάβουμε- πρέπει να επαναβεβαιώνουμε την αξία της, πρώτα δείχνοντας τον πρόποντα σεβασμό στους νεκρούς και έπειτα επιβάλλοντας με κάθε τρόπο τη δικαιοσύνη που αξίζουν.